

Thesavrvs|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiæ

Barbosa, Agostinho

Lipsiæ, 1697

Cap. IX. Tempus, vide supra Præsens. Præteritum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](#)

contradicentem, arbitrio superioris puniendum esse, docet cap. dilectus u. extr. de panis.

II.

Temeritas aliena nemini macere debet, l. m. minerint 6. §. sin autem, 6. C. unde vi. & ideo temeritas judicandi non ei, qui judicatur, sed judici nocet, cap. temenarium u. q. 3.

III.

Temeritas agentium etiam extraordinaria, poena vel animadversione coerceri potest, l. qui crimen 3. C. de bis, qui accusari, l. si uteris 2. Cod. de fid. instr. Concennat, quæst. juris sing. lib. 1. q. 8. num. 15.

IV.

Temeritas sine calumnia etiam cum bona intentione esse potest, cap. is autem 4. §. nemo mentiens 22. q. 2. reperimus enim in jure temeritatem duplicum, ita ut ea largè considerata contineat sub se calumniam, prævaricationem & tergiversationem, cap. si quem penituerit 8. §. accusatorum temeritas 2. q. 3. & l. 1. ff. ad S. C. T. Turpil. & de hac temeritate loquitur etiam textus in clem. 1. §. si quis autem premisorum, in stat. Monach. ubi Cardin. in princ. dixit, cum temerarium dici, qui scienter & ex proposito, & sine causa rationabili aliquid de prohibitis facit, vel præcepta cum potest facere, negligit, cum in stricta & propria significatione accipiatur solummodo, ubi aliquid sine iudicio & inconsiderate, fineque consilio efficitur. Archidiaconus Job. Andr. & Dominic. in cap. quia plerique. in princ. de offic. ordin. in 6. & de hac acceptione textus est in d. cap. is autem. §. nemo mentiens, ubi habetur, quod ille, qui falsum dixit, quod putabat esse verum, non sit arguendus mendaci, sed temeritatis, qui falsa incœta credit, ac pro veris astimat, confer & Cicer. in quæst. 1. Academ. ubi dixit, temeritatem esse, quando aut falsa, aut incognita res probatur, qua de causa hoc respectu talis facilitatis veniam continere, & inconsultus calor calumniae virtio carere dicitur, d. cap. si quem penituerit, ac pro subjecta materia aliquando punitur, quandoque non punitur, Pacianus lib. 2. de probat. cap. 45. n. 80. & consil. 18. n. 36.

CAP. IIX. Temperantia, Temperatio.

Axioma I.

Temperantia animæ & corpori prodest, cap. nihil 28. de consecr. dist. 5. & in moribus. cap. qui Episcopus 2. in princ. 2. dist. 23. & in pœnis infligendis attenditur, cap. disciplina g. in pr. 49.

II.

Temperari possunt quedam constitutiones, quedam non, cap. ult. dist. 14. & aliquando etiam rigor juris ratione atatis temperatur, cap. ult. extr. de sentent. excomm.

Axiom. Lib. XVIII.

CAP. IX.

Tempus, vide supra Præfens. Præteritum.

Axioma I.

Tempus consiliorum dator est optimus, ut refert ex Plutarch. Cælius Rhodigin. in cap. q. lib. lect. antiqu. Quam ob rem Thales Milesius (ut refert Diogenes) interrogatus, quid esset antiquissimum omnium? respondit, DEUS, qui est ingenitus; quid pulcherrimum? mundus; quid maximum? locus, capit enim omnia; quid velocissimum? mens, discurrevit enim per universum; quid fortissimum? necessitas, cuncta enim superat; quid sapientissimum? tempus, nam omnia invenit. De mentis autem velocitate not. Bald. in l. Arethusa. n. 13. de stat. hom. quod velocissimum tempus entium sit intellectus, quoniam, ubi tempus non invenitur in moro distinctum, tamen in intellectu reperitur distinctum; præcurrit enim intellectus omnem temporis velocitatem, & id est intellectus ordinat etiam futuram, quia præcurrat, antequam sicut, & sic appetit prius & posterius posse esse in intellectu, licet in tempore naturali sit unum & idem instantis. Mortalium enim tempore vita producitur, & tempore consumitur. Pacian. 2. de probat. cap. 29. n. 1. adeò ut non sine ratione Mythici scriptores tradiderint Satyrum, cuius nomine tempus figurabatur, filios suos devorare solitum, de quo Fulgent. in cap. 2. in verb. Saturnus, lib. 1. Myologicor. significantes tempus omnia producere, & omnia ad nihilum redigere, de qua re multa tradit Tiraquell. in §. 1. gloss. 4. de præscript. pag. 74. ubi vid.

II.

Tempus ab eo probandum est, qui suam intentionem in tempore fundat, l. matrem 17. C. de probat. l. sed eis 7. §. Publiciana tempus 14. ff. de publician. act. l. cum altum 17. ff. de negot. g. Castr. in d. l. matrem. ibique Bart. in 2. lettura. n. 7. & Bald. in princ. num. 3. vers. unde super hoc datur. vol. 1. & Salicet. n. 1. vers. ex quo colligi. Socin. consil. 67. pensatio. n. 2. vol. 4. Ruin. consil. 67. in quæst. num. 5. vers. & est regula. vol. 1. Bart. in l. si is qui, in fin. ff. de jure fisc. Bald. in l. si minorem. num. 3. vers. item adda. C. de in integr. restitut. & in l. de rebus. C. de donat. anteempt. Arelin. in cap. in presentia. n. 17. vers. unde secundum. sub notab. 8. col. 4. extr. de probation. ibi demque Dec. n. 51. vers. duodecimo nota. col. 6. Felin. num. 12. vers. in text. ibi non elidit. Salicet. in l. fin. C. an serv. ex suo fact. Alex. consil. 100. super. 1. num. 2. vol. 1. Menoch. de præsumpt. 49. lib. 2. Natta consil. 100. viso in fin. & consil. 177. habet num. 9. & consil. 204. versitut. n. 11. vers. nam cum neceſſ. vol. 1. consil. 572. valde. num. 17. vers. & hoc procedit. vol. 3. Cephal. consil. 82. heraldas. num. 51. vol. 1. Nec sufficit qualibet temporis probatio, sed oportet, ut sit præcisa & limitata ad illud tempus, quod fuit in iudicium deductum. Neguzant. part. 5. de pignor. membr. n. 44. alioquin si de alio tempore probatio fieret,

ret, nihil valeret, etiam si in libello clausula illa salutaris esset posita, nimurum peto mihi jus & justitiam favorabiliter administrari, ratione potissimum ea, quia diversitas temporis facit, ut factum censeatur esse diversum, sive simus in causa civili sive criminali, ut ait Natt. consil. 53. v. 2. vers. venio ad secundum. vol. 1. Neque etiam temporis probatio facienda est solum, quando tempus est de essentia ipsius obligationis, vel de praeferentiis unius obligationis ad alterum, vel unius rescripto ad alterum, ut appareat ex cap. duobus 14. de script. in 6. verum etiam quando tempus est de concomitantibus ipsius contractus, ut tradit Bald. in l. 1. n. 13. vers. pone ergo contra re. col. pen. C. si plures una sent.

Limita I. ut non procedat, quando presumptio esset in favorem illius, qui in tempore se fundavit, tunc etiam onus probandi transferretur vigore presumptionis, Aretin. in cap. in presentia n. 17. in 5. notabil. vers. unde secundum Dn. Abb. col. 4. extr. de probat.

Limita II. non procedere favore fisci agentis hypothecaria adversus privatum, Bart. in l. 1. n. 4. vers. pro cuius evidenti. C. de jure fisc. Bald. in l. si debitor. C. de privil. fisc. Angel. in l. matrem, in fin. C. de probat. Bolognet. in l. 1. vers. sexto ampliatur. ff. solat. matrim. ibidemque Ripa. n. 4. vers. confirmatur. col. 3.

Limita III. in dote, cuius favor operatur, ut si due instrumenta reperiantur eodem die facta, nec constare possit de illorum prioritate, onus probandi transferretur in illum, qui posteriori loco instrumentorum factum esse dixerit, quia privilegium dotis est, ut prius constituta presumaatur, Bald. in l. ad exactionem. n. 7. vers. item speciale est in dote. C. de promiss. dor. Dec. in l. in ambiguis, in princ. ff. de R. I.

Limita IV. si concernat favorem pie cause vel libertatis, Roman. in Authent. similiter. num. 30. vers. decima tertia. C. ad L. Falcid. Socin. in d. l. 1. n. 4. cum seq. ff. solut. matrim. ibidemque Ripa n. 5. vers. stat igitur concl. col. 3. & Jaf. n. 3. vers. quarto amplia.

Limita V. non obtinere favore possidentis, cap. si a sede 31. de prebend. in 6. ubi habetur, quod si unus a Papa vel ejus legato imprevarerit beneficium ab ordinario, nec appareat, quae collatio prior, & que posterior sit, praesumitur prior facta collatio illius, qui est in possessione, & alleganti contrarium, incumbit onus probandi. Soc. consil. 67. eadem die. col. 3. vers. secundo si probatur. vol. 2.

III.

Temporis integritas primum principium non excludit, Bald. consil. 457. n. 3. vers. ut qualiter cung. ponatur. vol. 1. Facian. 1. consil. 27. n. 37.

IV.

Tempore egemus, ut aliquid maturius desinamus, cap. ponderet. 14. diff. 50. & Dominic. ibid. in 2. no 2. ubi inquit: Nota quoad hoc, ut quis dicatur facere actum mature, requiritur dilatio temporis, & id, quod sit sine dilatione

& temporis intervallo, dicitur factum praeципitante, & ordinem corrumpere. Tempus enim, ut Philosophus ait, sapientissimus est monitor, seu ut Nazianzenus dixit, nullus melior est tempore consiliarius. Hinc Cicero prudenter 1. of. sic. quod ille, qui vult effugere illud vitium, ne incognita pro cognitis habeat, iisque temere assentiat, ad res considerandas & tempus, & diligentiam adhibere debet, vid. Consil. Argent. 1. consil. 110. n. 23. cum seqq.

V.

In solo tempore qui se fundat, dicitur inniti circumventioni temporis, §. volumus. Aut. de 2. 1. qui ingred. ad appell. Novell. 49. cap. 1. Bald. in consil. 184. col. 1. in fin. vol. 1. Panorm. consil. 71. col. 1. vol. 2. Jaf. consil. 159. col. 1. vol. 2. Fichard. consil. 42. n. 7. vol. 2. Vult. 1. Consil. Marpurg. 22. num. 25.

VI.

Tempus alicui rei præfixum est de forma ipsius rei, Bald. in Aut. quod supplicatio, in fin. C. de precib. imp. offer. ibique Salicet. Castr. in 1. si ea. in princ. ff. locat. per text. in l. scire 13. §. consequens 4. de excusat. tui. Regner. Sixtin. 1. Consil. Marp. 11. n. 31. Tempus enim ad formam pertinet, Bald. in l. ordo. C. de execut. rei judic. Marfil. consil. 65. num. 4. & consil. 117. n. 5. Socin. jun. consil. 32. n. 10. vol. 2. adeò ut forma dicatur servata, si tempus obseretur, d. l. scire oportet 3. §. consequens 4. ff. de excusat. tuor. Unde concessum ad tempus, censetur post tempus esse denegatum, l. si unus 27. §. si cum reo 1. ff. de part. ubi dicitur, quod pactum factum ad tempus limitatum non extendatur ultra tempus, siquidem quando ad certum tempus contractus aliquis restringitur, transacto illo tempore finitus & nullus contractus censetur, l. eum, qui q. 1. §. qui ita stipulatur 4. ibique Jaf. n. 7. ff. de V. O. Exemplo hoc illustrat Bart. in l. si uno. §. item cum quidam. col. fin. ff. loc. ubi ait, quod famulus conductus ad servendum pro certo tempore, non potest alio tempore servire, nisi quando obligatus ad certum tempus, puta ad faciendam domum, vel ad scribendum librum, & casu fuisse impeditus, idem asserit ut Bald. in l. liber. ti. num. 21. vers. dubitatur etiam. col. 4. C. de oper. liber. subjungens, quod quando certum tempus limitatum est operi, quoad principium & finem sui, ita quod sit de forma contractus, tunc quia pactum temporis est pactum formae, vitiare contractum dicitur, nec ponit potest pro tempore, quando tempus dat esse rei, & per consequens non veniens vel serviens in tempore, casum sibi imputare debet. l. 1. C. de re milit. Unde etiam videamus, quod procurator constitutus ad certum diem, post tempus agere non possit, sed censetur à procuratione revocatus, Alberic. in l. statu liberum. §. Stichum. ff. de legat. 2. Quid in fidejussore, qui pro certo tempore se obligavit, an finito eo amplius teneatur, statuendum sit, vid. Dd. ad l. si cum Hermes 4. C. locat.

VII.

Temporis angustia viciat actum vel contractum, Roman. consil. 340. queritur num quid.

(Ff)

Intel.

Intellige, scilicet in contractibus stricti iuris, sicut est stipulatio; in his enim quando adiectum est tempus, intra quod promissum expediri nequit, contractus redditur nullus, l. 2. §. qui ita b. de eo, quod cert. loc. l. ult. §. si inter eos q. ubi Bart. ff. de V. O. & §. loca Inf. eod.

Limita I. non procedere in contractibus bona fidei, ut est emtione, venditione, & similibus, quia in his ad actum explicandum conceditur tempus judicis arbitrio, l. insulam 58. §. ult. ff. locat.

Limita II. in ultimis voluntatibus, sicut est in solutione legati, vel iis, quæ ultimis voluntatibus comparantur, velut est in gratiis Pontificum, prout quoad prius text. est l. si quis ita 65. ff. de condit. infit. & l. si mibi & tibi 12. §. si quis seruos 1. ff. de legat. 1. quoad posterius vero probat Gigas in tract. de pensionibus. q. 27. in fin. per cap. quia cunctis 1. de concess. præbend. & cap. & pluri- bus 29. de præbend. in 6. ubi hæc ultimis voluntatibus comparantur.

Limita III. in sententiis, ut quæ temporis angustia non vitantur, sed judicis arbitrio tribuitur tantum temporis, quantum sufficere possit id, quod fuit judicatum, Roman. d. consil. 348. n. 4. post Goffred. & Hostiens. vid. & Menoch. de ar- bitr. jud. q. cas. 480. per tot.

IX.

Solus temporis situs cursus præscriptionem non operatur, si non habet debitos suos comites, gloss. in cap. duo sunt de offic. ordin. & in l. obli- gatione fere 44. §. placet 1. ff. de O. & A. Bart. in l. unic. C. de Ulycap. transform. Vult. 1. Consil. Marpurg. 22. n. 96. vid. supr. lit. P. cap. præscri- pto.

IX.

Tempus uno modo determinatum non reci- pit alterius temporis functionem, l. uxori usum- fructum 35. de usfruct. legat. Bald. in cap. licet. de supplend. negligent. Prælator. Jas. in Authent. supplicatio. Cod. de precib. Imper. offerend. Natta consil. 485. Hyppol. Riminald. consil. 203. & consil. 520. n. 37. & consil. 32. n. 8.

X.

Tempus capacitatem addere non potest, l. 44. §. i. de Oblig. & Actior. cap. quanto 4. ubi Dd. de consuetud. cap. 2. de præbend. Cravetta de antiq. temp. p. 4. §. absolutis. n. 10. §. materia. num. 78. Barbat. in cap. nobis. in verb. de sua iuri dictione. ff. de jur. patronat. & in cap. sicut. de elect. Arnulf. lib. 2. cap. 2. de Majest. n. 5.

XI.

Tempus per se crimina non tollit. Bart. in l. cum qui. §. qui ita stipulatu. ff. de V. O. quem- refert & sequitur Mynt. 4. obs. 35. Guid. Papa de- cis. 221. Regner. Sixtin. 3. Consil. Marp. 10. n. 23. Siquidem temporis diurnitas peccatum non minuit, sed auget, cap. vigilanti 5. extr. de pre- script. cap. sicut 17. extr. de regular. cap. cum 5. extr. de eo, qui dux. in matrim. cap. non satis 8. extr. de simon. l. 67. §. 2. de furt. quod tamen di- spusat Welsemb. 1. consil. 5. n. 33. per l. sed si unus 27. §. si ante. de V. O. unde idem Welsemb. in pa-

nat. ff. ad L. Jul. de adulter. n. 18. vers. etenim, re- fert diurnitatem temporis (a commissio delicto effluxi) quamvis non legitimi, prænam minuere. vid. Gloss. & Dd. in l. si diutino 25. de pen. l. que- relas. C. de fals. vid. P. Theodorici dis. crim. 16. thes. 4. lit. K. quales autem temporis diurnitas inducat præsumptiones, vid. apud Carpzov. p. 2. Consil. 29. Defin. ii.

XII.

Tempore qui liberatur, similis est ei, qui facit, l. si pupillu 45. ff. de administrat. tut. Menoch. 3. præsumpt. 13. n. 4. Matth. de Afflict. decif. 13. n. 4. Carpz. P. 2. Consil. 19. Defin. 1. n. 5. Quam Cujac. vocem temporis in illa lege abundare & ad rem nihil pertinere docet in Paul. ibid. Glossa autem de 30. annis explicat.

XIII.

Temporis præsentis ea est natura, ut nulla ratione includat & complectatur futura, nisi diser- te id fuerit adiectum, Grat. consil. 59. n. 27. lib. 1. Alex. consil. 171. n. 1. lib. 6. Corn. consil. 14. n. 5. lib. 1. Paul. de Castr. Jas. & Dd. in l. si stipulatu. §. cum stipulamus de V. O. Alciat. in l. verbum. oportebit. num. 2. vers. quæ ratione. ff. de V. S. fac. l. ult. §. 1. ff. de legat. 2. l. uxorem 41. §. testamen- to. 4. ff. de legat. 2. Regner. Sixtin. 1. Consil. Marp. 10. num. 76. imò in dubio verba semper ad solum præsens tempus, & ad ea, quæ illo tempore exi- tissent, non autem quæ postea evenissent, refe- runtur, l. si ita 7. ff. de aur. & arg. legat. Grat. consil. 59. consilium de tali. num. 32. lib. 1. Menoch. consil. 97. n. 63. l. 1. Paul. de Monte Pico in l. qui se patris n. 42. C. unde liberi. ubi citat ejusdem sententiae affertorem Bart. in d. l. si ita. l. qui Ro- ma. §. duo fratres. ff. de V. O.

XIV.

Quando in aliqua dispositione fit mentio temporis, nec de quantitate constet, debet intel- ligi de decem annis, l. sine præfinito 23. ff. de pen. & ibi Bart. Bald. in l. 1. C. de pofland, quem re- fert & sequitur Andr. Barbat. in c. si quorundam. col. 3. de solut. quem textum esse singularem dicit idem Bald. in c. ex literis. col. 3. de consil. Ubi in- fert ad contractum Emphyteuticum, ubi est po- sita dictio tempus sine præfinitione, addit. Jafon. in l. ita stipulat. col. 3. ff. V. O. ubi hoc exten- dit ad contractum. Ultra ipsum hoc clarius tenet. Barbat. in rubr. de reb. Ecol. non alien. col. 10. n. 5. idemque dicendum esse in concessionibus & sta- tutis supprimenteribus aliquam dignitatem & tem- pus, concludit idem Barbat. in Clem. fin. col. 10. n. 62. de rescript. & secundum novam impræ- fissionem Parisiensem est col. 16. vers. sed pone.

XV.

Tempus præfinitum in odium negligenter non currit ignoranti, sed scienti, l. annus 6. ff. de Cal- lumn. c. ult. extr. de Elec. c. licet 3. extr. de sup- plend. negl. prælat. Limita, nisi fiat in favorem al- terius, l. nulli 28. C. de Episc. & Cler. c. nos 3. de te- stam. l. genere mortuo 8. ff. de hu. qui notantur in- fam. ubi Costal.

XVI.

Temporis lapsus in jure quæsto nunquam inducit verum vel interpretativum consensum. gloss.

gloss. in l. i. §. pen. de dolo. Bald. in l. cum quic. 7. col. C. de jur. & fact. ignorant.

Limita secus esse in jure querendo gloss. in l. si ergo ff. de negot. ges. Bald. in Auth. ad hoc. C. de tisur. Vafq. lib. 2. contr. jur. cap. 40. n. 19.

XVII.

Tempus quoties in jure non exprimitur, continuum intelligitur l. §. ff. de his, qui notant, infam. l. pen. ff. de divers. & temp. prescript. l. 3. C. de dilat.

Quod tamen axioma per se incertum est, & si admitti debet, in iis causis admittetur, in quos non cadit impedimentum, quod facultatem agendi sustineat: E contrario verum est, cum de actionis anno sermo est, utilem semper intelligi C. A. de injur. thes. 32.

XVIII.

Temporis expressi & limitati ea via est, ut qui ad tempus obligari voluit, nou possit obligatus retineri post tempus. l. Imperator 8. in fin. de pos. l. Tha. 41. §. intra 12. de fideicommiss. libert. Ant. Faber in C. suo de fidejuss. defin. 5. n. 6. l. feita quis 21. ubi Zaf. de Vulgar. substit. n. 7.

XIX.

Tempus simpliciter prolatum de anno accipit. Bald. & Nævius in l. 10. C. de tisur. idem Bald. in cap. 1. §. Titius filios n. 2. vers. idem nota, si de feud. sur. contr. inter Dom. & agnati per ill. text. Hippol. de Martil. sing. 64. Boer. in confvetudin. Bituricens. tit. de retr. liganiag in verb. si p. ake- teur. circ. princip. Tiraquell. de retract. gloss. 19. §. 1. n. 7. Gail. 2. obs. 19. n. 12.

XX.

Tempore legis elapso non admittitur purgatio. Gail. 2. obs. 19. n. 11. ratio, quia terminus Legis est peremptorius, cap. pia 1. de Except. in 6. l. fin. ff. de decreto, ab ordin. faciendo. Panorm. in e. cum in tua n. 1. qui matrim. accusat. poss. Ro- land. confil. 21. n. 9. vol. 1. incip. extat statutum. Chassan. in confvet. Burg. rubri. 19. §. 10. in verb. dedans l' an & jour.

XXI.

Ad tempus quæ alicubi sunt, ibi esse non intel- liguntur, l. ex facto 35. §. rerum 3. ff. de hered. in- fluit. l. si fundius 44. de legato 3. Finckelthul. de fu- re sepultura thes. 1. in fin.

XXII.

Tempore qui est prior, potior est jure, cap. 1. extr. de majorit. & obed. cap. cum autem. 24. extr. de jure patron. cap. tibi 12. in fin. cap. pen. de rescript. in 6. cap. qui prior 5. de R. I. in 6. l. 29. l. 201. ff. de R. I. cap. 18. cod. in 6. vid. supr. lit. P. cap. Prior.

XXIII.

Temporis tractu non confirmatur, quod ab initio non subsistebat, l. quod 29. ff. de R. I. & ista prioritas non solum consistit in multo tempore, sed etiam consideratur in modo, ut ait Bald. in l. de rebus n. 4. vers. quero quomodo C. de do- nat. ante nupt. Dec. conf. 639. viso puncto in princ. Gothofred. ad l. 17. C. ad L. Cornel. de fact. add. & Philipp. Matthi. ad d. l. 29. ff. de R. I.

XXIV.

Temporis exceptio minoribus non nocet, l. ult. in fin. C. in quib. caus. in integr.

XXV.

Ea, quæ solo temporis tractu non mutantur, semel in esse posita semper præsumuntur, l. si cui 7. §. idem 4. ff. de accusat. l. non omnes 5. §. à Bar- baris. 6. ff. de jure milit. cum concordantis quas tradidit Felin. in cap. scribam de presumpt. vid. Ludov. Gomez. ad §. rursus Inst. de action. n. 25.

XXVI.

Tempus ei non currit, qui copiam judicis ha- bere non potest, cap. plerumq. 23. extr. de rescript. cap. Pastoralis 11. extr. de offic. Ord. cap. cum sic- uit 2. extr. de eo, qui mitt. in possess.

XXVII.

Tempus currit ei, qui agere potest, cap. dilectus 23. extr. de V.O. non just. impedito cap. commis- sa 35. de Elect. in 6.

XXVIII.

Tempus in jure quando non definitur, ad ar- bitrium judicis recurritur arg. l. 1. §. ult. de jur. delib. l. 13. ff. de testib. l. 1. §. fin. de effractor. Go- thofred. Ant. disf. feudal. 1. thes. 6. lit. B.

XXIX.

Tempus triginta annorum habetur loco inve- stiturae. Jas. in l. 2. n. 192. alijs 155. C. de jure Em- phyt. Pacian. 1. confil. 15. 4. n. 1.

XXX.

Omnis dispositio conferatur facta eo tempore, in quod conferatur, l. si res 12. ff. de jur. dot. l. 4. C. de donat. ant. nupt. Ant. Faber 36. error. pragm. c. 2. Frantz. disf. Infl. 6. q. 1. n. 13.

XXXI.

Verbum quodque exauditur secundum tem- pus verbii, Zaf. 2. confil. 20. num. 13. Gail. 2. obs. 121. n. 4. & 2. obs. 136. n. 2. per l. in delictis 4. §. si ex- imens. 1. de noxal. act. Hartm. Pift. 2. q. 36. n. 26. vid. supr. lit. Q. cap. Qualitas.

XXXII.

Tempus contractus & non solutionis in omni- bus negotiis est attendendum, Affi. decif. 194. & decif. 90. Guid. decif. 493. Mynl. 4. O. 1. Gail. 2. obs. 9. n. 3. & obs. 73. n. 3. cum seqq. Ant. Gabr. comm. concl. lib. 3. tit. de solut. & liberat. concl. 1. q. 1. Albert. Brun. in tract. de augment. & dimi- nut. concl. ult. vers. sic ex his præmissis n. 1. Corn. confil. 181. n. 70. vers. refat, ut deveniam. lib. 2. Covar. in tract. de collat. numismat. ver. cap. 7. §. unic. n. 2. Jac. Puteus decif. 149. n. 1. lib. 2. Par- pal. in l. cum quod n. 23. vers. secunda conclusio ff. si cert. pet. Molin. de usur. committ. q. 32. n. 693. Regn. Sixtin. 2. Confil. Marpurg. confil. 15. n. 170. Werner. t. tr. quod tempus in solutionibus spe- cialandum sit.

XXXIII.

Tempori inserviendum est, cap. si enim 40. §. liberi de parent. disf. 3. Tempus enim omnia ferre conservit, Novell. 39. in pref. §. 1. siquidem qualitate temporis res mutantur, cap. ab exordio 2. disf. 35. quinimò & juxta varietatem tempo- rum variantur etiam iura, cap. pen. extr. de con- sangu. & affinitat. & pro diversitate temporis di- (Ff) 2

versæ

versa oriuntur actiones l. 3. de impenis in rem dotal. juxta illud vulgatum: distinguere tempora, & concordabiles scripturas, l. apud antiquos 21. vers. Et sic ex tempore C. de furt. ubi id post Salicet. & alios notat Guid. Pap. in Comment. ad lib. 6. C. tit. 1. pag. 165. n. 1. ita & in contractibus tempus distinguere locationem ab Emphyteusi Wensem. in parat. locat. n. 8. In legibus etiam explicandi temporis rationem semper habendam esse, eleganter docet Novella Valentiniiani laudata à Cujac. 16. obs. 22. ubi multa in sancientibus Legibus non solum sibi vindicat, sed etiam persuaderet ratio temporis, non quod præceptorum diversitas placeat, sed quod eventuum qualitas peñitus faciat esse judicium, & firmius constituto robur sit, quoties priori sententia magis magisque probatum succurrit, hinc ut & instrumentis tempus adjiciatur, exigit Novell. 47. cap. 1. In testamenti tamen præterquam parentum inter liberos scriptis non opus esse adjici diem & consulem, textus est in Novell. 107. vid. Joh. Sand. lib. 4. decr. Frif. cit. 1. defin. 9. sicut nec in contractu pignoris l. pen. §. 1. de pignor. Leges etiam nihilominus confirmatae dicuntur, etiam si diem vel consulem non habeant l. 3. C. ad SCt. Trebell.

XXXIV.

Tempore necessitatis quod statutum est, censante necessitate debet utique cessare pariter, quod urgebat, cap. quod pro 1. q. 1. cap. quod pro §. quod ergo 1. q. 7. unde etiam ob necessitatem temporum multos tolerari dicitur in cap. requiri-
tio. §. nisi rigor. cap. necessaria 1. q. 7.

XXXV.

Dispositio collecta in diem, ultra illum locum non habet, & facit, ut ad tempus tantum permisum, post tempus prohibitum censeatur, l. si unus 27. §. 1. l. Epistola 52. §. le patr. l. statu libe-
rum 11. §. Statuum 1. & l. refameto 34. §. ult.
de legat. 2. Hartm. Pistor. 2. observ. 223. n. 5. ubi enim quod certo anterior tempore fieri debuit, non suffici posterior tempore id celebratum esse l. si quis mihi bona 25. §. iussum 4. de acquiri-
bered. sic videmus privilegia tempore determinata, finito tempore non porrigi, arg. l. Imper-
ator 8. in fin. de postul. Anton. Faber C. de llsur.
legat. lib. 6. titul. 24. defin. 12. n. 7. Cuius exem-
plum habemus in privilegio aetatis minororum, quod illa finita cesseret, l. 87. §. 1. ubi Gothofred.
de legat. 2. Anton. Faber d. loco. P. Christinus vol. 4. defin. 50. n. 2. Sic in collatione beneficio-
rum, tempus live à jure, five à fundatore datum ad praefundandum vel conferendum, à die
habite notitiae vacationis currere ad effectum privationis juris conferendi vel praesentandi pro illa vice non ambigitur, per allegata à Nicolao Garzia de benef. pag. 10. & 2. num. 34. junct. n. 39. Et quidem de momento ad momentum: ita ut post momentum temporis præfixi à notitia vacationis elapsi sunt, qui jus conferendi vel praesentandi habuit, providere non possit. Garzia post alios d. loc. num. 34. five ult. add. Thom. Zerola in prax. Episcopali pag. 2. verb. devolutio-
nes. quest. 2. pag. mibi 86. pr. Anton. Faber C. de Ss. Eccles. definit. 35. num. 5. quia actus agen-

tium non debet operari ultra eorum intentio-
nem.

XXXVI.

Temporis lapsus fortior est, quam renuncia-
tio expresa vel tacita, Hieronym. Giach. de
syndicat. confil. 1. n. 4. quia ex quo denegatur audi-
tientia, processus redditur nullus, Jason conf. 16.
col. 2. & conf. 168. col. 2. Vant. de nullit. tit. ex de-
fect. inhabilit. compar. n. 51. & seq. temporis enim
lapsus habet vim pacti de non petendo, l. quis
forte 6. ibi: qui tamdiu tacuerit. de panis. Hering.
de fidejuss. cap. 27. n. 4. vid. Amaya ad l. 3. n. 37.
C. de epoch. public. Et paria sunt lapsu temporis
vel renunciatione exclusi, l. 1. §. videndum de
success. edit. l. si ea 7. C. qui accusar. poss. Bald.
1. confil. 169. f. unde & hac tacita renunciatio,
qua ex lapsu temporis inducitur, magis nocere,
quam expresa, dicitur, Jason post alios int. cum
quid n. 10. & seq. si cert. petat. Tiraquell. in LL.
Connub. gloss. 5. super verb. expressum. Nam quod
intra certum tempus fieri debet, postea censetur
prohibitum, l. si intr. 23. de statulib. l. nomen
34. §. ult. de legat. 2. Carpz. P. 5. Resp. 28. n. 7.

XXXVII.

Cujuscunque temporis non extat memoria, neque propria, neque aliena, illud est immemo-
riale. Sive: Cujuscunque rei initium neminem
minet, nec ab aliis, qui meminerint, audivit, illa
dicitur immemorialis. Hinc colliguntur: (1.) ad tem-
pus immemoriale probandum sufficere telles de
auditio alieno ob facti antiquitatem cap. 1. de pre-
script. in sexto. Carpzov. in Proces Tit. 13. art. 3.
n. 60. (2.) non opus esse centum annis ad pres-
criptionem immemoriale, sed posse illam vel
majorem, vel minorem esse centum annis. Carpz.
Part. 2. Constit. 16. Defin. ult.

XXXIX.

Tempus immemoriale tollit juris resisten-
tiam, Bertrand. part. 1. vol. 2. conf. 14. Cacher.
conf. 34. n. 45. Klock. de Contribut. scil. 2. cap. 16.
num. 117. vid. tract. nostrum de metat. p. 3. scil. 2.
cap. 1. num. 11. Temporis enim antiquitas tanta
est efficacia, ut omnia à jure in actu aliquo in-
eodem etiam interveniente presumptum par-
iat & indicat, Dec. confil. 222. num. 9. cum sup-
plementum defectum omnem, illudque, quod alibi sit-
tum, nullum atque invalidum est, firme ac validum
reddat, Bald. in l. 1. C. de statu defundi. Balb.
de prescript. part. 1. q. 6. n. 8. quintum usum tam
longi temporis presumunt justus & legitimus.
Cephal. confil. 620. vol. 5. Roland. à Valle.
conf. 3. n. 30. vol. 1. & non tam intelligitur jus pra-
sumere vel fingere, quam revera inducere, Vasq.
illustr. q. lib. 2. cap. 14. num. 9. ita tempus imme-
moriale inducere pactum de non amplius peten-
do dicitur, Nevizan. confil. 11. n. 8. Ira & renun-
ciationem & repudiationem facit presumtum. Cra-
vett. confil. 380. num. 5. (Quod tamen limitatur
à Marburgensi. 1. confil. 28. num. 263.) eam etiam
vim habet, ut titulum patre possit, l. hoc jure 3.
§. ductus 4. ff. de aqua quotid. c. 1. de prescript.
in 6. Andr. de Hern. in c. 1. §. præterea. num. 16.
de probabilit. feud. alien. per Fridericum Roland.
à Valle confil. 66. n. 4. lib. 2. Signorol. confil. 21.
n. 20.

n. 20. vers. undecimo probat. Paris. cons. 27. n. 77. & cons. ill. num. 43. & 49. lib. 1. Regner. Sixtin. 1. Consil. Marp. g. n. 36. quocirca & vim publici solennisque instrumenti habere censetur, ut pulchre not. Matth. de Afflict. decis. 239. in fin. ubi pro hac sententiā adducit Innocent. in c. novit. de judic. & in c. super S. præterea de V. S. Bald. in l. 1. C. de Emancip. liber. Ant. Gabr. concil. 1. n. 71. de præscript. Roland. à Valle cons. 3. n. 97. lib. 1. plures effectus vid. supr. lit. P. cap. præscriptio. ax. 20. consil. cap. PRÆSCRIPTIO.

XXXIX.

Temporalia inter se, & spiritualia inter se re-
è permuntantur c. ad questiones 6. extr. de rer.
permutat, at non temporalia cum spiritualibus,
c. ult. extr. cod.

XL.

Temporalium à strepitu quiescere debent Cle-
ricali, c. duo sunt in pr. 12. q. 1. nec temporalibus
lucris inhiare, c. ex parte 18. de Censib.

XL I.

TEMPUS non est modus tollendæ, nec
inducenda obligationis, l. obligationum.
44. §. 1. verf. placet. ff. de act. & oblig. §. at
si ita stipuleris. 3. Institut. de verb. obligat.
1. 56. §. qui ita stipulatur 4. ibid. Bartoli. de
V. O. gloss. verb. ordinem. in cap. cum ex of-
ficii 16. de prescript. Ant. Gomez var. tom.
2. cap. 11. n. 21. Acac. Anton. in comment.
ad l. i. ff. de condit. & demonstr. verb. cùm
dies certus. n. 5. Aloys. Ricc. in praxi re-
rum fori ecclesiast. decis. 732. in 1. edit. alias
resolut. 509. numer. in 2. edit. & decis. Curia
Archiep. Neapol. 62. n. 4. part. 2. Menoch.
consil. 748. n. 30. Duran. Rot. & decis. 38. n. 29.
[quod videtur maximè verum, quando
obligatio continet aliquid, quod habet
caulam momentaneam, & quod potest
momento expediri, & tunc videtur tem-
pus oppositum causa differenda solu-
tio-
nis, non etiam causa limitandæ obligatio-
nis, ut tradit Bart. in l. eum, qui ita §. qui
ita col. 2. ff. de V. O. unde declara regulam
accipiendo esse de causa solius tempo-
ris, non etiam quando cum tempore
consensus partium aut legis dispositio,
aut alia efficax causa concurrit, Welsemb.
in parat. ff. de O. & A. n. 9. Hegenit. lib. 1.
de posseff. cap. 9. n. 5. pag. 176. ita contra-
etas non temporis adjuncto, sed propria
conventionis forma distingvi, ex l. 8. pr.
mandat. l. 4. de Usur. probat Frantz. ex-
ere. n. 9. 5. n. 5. quod tamen procedere
arbitror, si tempus per se consideretur,
& ratione constitutionis, non etiam si
spectetur ratione probationis: nam tum
ex lapsu temporis fortis oritur præsum-
ptio, vid. Welsemb. in parat. ff. locat. n. 8.
pr. Institut. de literar. obligat. §. 1. Institut. de
usucap. pr. Institut. de perpet. & temp. act.]

Limita (1.) non procedere, quando
apparet aliter de mente contrahentium,
vel (2.) quando dies adjicitur obligationi
mero favore debitoris, ita quod creditor
ex parte suâ nihil habeat implere, sed ubi
debitori satisfaciens aliquid est imple-
endum ex parte creditoris, nec aliter satis-
facere tenetur: tunc nisi sibi intra tem-
pus definitum satisfiat, non tenetur elas-
po tempore admittere debitorem satis-
faciendum, quia is tenetur servare pro-
missa, quæ certam legem habuerunt ex
forma contractus, ut ait Angel. consil. 190.
vid. Tiraquell. de retract. convent. §. 1. gloss.
2. n. 43. Jas. in l. eum, qui §. qui ita stipula-
tur. n. 9. col. 4. ff. de V. O. Cagnol. ad l. 2.
n. 63. q. 7. vers. ad doctrinam Bartoli C. de
pacit. inter emt. Pacian. 1. de probat. n. 20.
(3.) Aliter limitat Fr. Martini cap. 8. de
censibus n. 5. sensum allegata regula esse,
scribens: Si nihil accedit aliunde, velu-
ti si ex lapsu temporis consensus persona-
rum colligatur, ut in l. 6. de usur. Amaya
ad l. 3. C. de epoch. publ. num. 37. pag. 273.
Sane (4.) temporis allegatio comparat
viam l. 18. §. quod adjicitur i. de constitut.
pecun. Welsemb. in comment. C. de O. & A.
n. 37. (5.) Tempus longum mutat natu-
ram contractus initi. Itaque qui ad lon-
gum tempus fundum conduxit, magis in-
telligitur esse emitor; propterea novum
opus nunciare, arbores fructiferas inci-
dere & transferre, fructus pleno jure lu-
crari potest. Ex adverso Collectas & ve-
stigalia solvere tenetur. Perez. C. de Indi-
tion. n. 29. 31. seq. (6) qui per decennium
alicubi habitat, præsumitur ibi domicili-
um constituisse l. 2. C. de Incol. nisi mani-
festò de contrario animo apparcat. Brun-
nem. ad l. 2. C. de incol.

XL II.

Tempus ubi certum requiritur, ultimus annus
completus esse debet, nec sufficit incepitus. Hinc
septuaginta anni non nisi integrè completi à mu-
neribus publicis excusat. l. 3. de Jur. Immun.
Perez. C. qui etates n. 3. 7. vid. omnino l. 74. §. 1.
ad SCUM. Trebell.

Limitatio in honoribus suscipiendis annus ince-
pus pro completo habetur. l. 8. de muner.

XL III.

TEMPUS legis qui non observat, non
dicitur formam legis observate, l. obser-
vare. 4. §. posibat. 6. ff. de offic. Procons.
Rebuff. in tract. nominat. quæff. 14. num. 6.
Gam. Lust. decis. 337. num. 4. Cardof. in
praxi Judicium & Advocat. verb. tempus.
num. 1.

XL IV.

TEMPORE eodem ubi aliquid fit, non
datur prius, nec posterius, l. quidam

(ff) 3 in

in testamento 14. ff. de pecul. leg. Surd. deo
aliment. tit. 9. q. 29. n. 18.

XLV.

TEMPORALIA ad agendum, sunt
perpetua ad excipiendum. Vide *supralib. 1.*
sub voce agere.

XLVI.

TEMPORE habili aliquid fieri, vel
conferri in tempus habile, paria sunt. Vi
de *supra lit. P. cap. Paria.*

CAP. X.

Tergiversatio.

Axioma I.

Tergiversatio est deceptio, & sine tergiversa-
tione notorium dicitur, quod nulla arte celari
potest, cap. ult. extr. de cobabit. Cleric.

II.

Tergiversari est ab accusatione desistere, cap. si
quem s. notandum 2. q. 3.

CAP. XI.

Terminus.

Axioma I.

Termini habiles semper sunt supponendi, i.
adigere 6. §. quamvis 2. de jure patron. l. 1. §. ult.
ad SCt. Tertull. l. ut gradatim 11. §. 1. de munera. &
bonorum. Ant. Faber C. de munera. parvum. num. 12.
gloss. ad verb. habent in l. 30. de adopt. Rennem.
disput. 9. de jure person. thes. 14. idque maximè si
in Legibus sint definiti, l. qui testamento 20. de
testam. cap. causam q. 8. de Elec. Tiber. Decian.
1. respons. 55. n. 12. Termini enim Lege definiti
contra Legem coangustari non possunt, l. 15. ff.
de pæt. dotal. secundum legem possunt, l. 21. &
l. 38. de Vulgar. subfit.

II.

Qui termini probatorii præfixi prorogatio-
nem petit, non tantum ipsam termini assignatio-
nem, sed probationem quoque faciendam ratam
habere, & eam ratam habendo malle, nulla du-
bitatio est, l. fin. C. ad SCtum Maced. Dyn. ad c.
matribabitionem n. 7. de R. l. in 6. per l. 1. §. ita au-
tem 2. ff. si tabula null. extab. §. si vero. Novell.
de his, qui ingred. ad appell. petitio enim pro-
rogationis termini probatorii scientis, cum errore
careat, non potest esse sine consensu, arg. l. 1. &
2. cum ibi notaris ff. de judic. Si igitur non est
absque consensu, utique in id, quod proroga-
tum est, & cuius causa id prorogatum est, con-
cessisse probable est, d. l. ult. & c. i. extr. de
jndiciū.

III.

Terminus juris habetur pro peremptorio, cap.
oblate 57. c. saepè 44. de appellat. l. nemo 3. C. de
tempor. appellat. l. 1. ubi Bart. C. de dilata. cap. 2.
ibid. gloss. extr. cod. Jason ad l. fin. n. 6. post Bart.
per ill. teste. in verb. plus semel, tribui non potest,
l. oratione 7. in pr. verb. amplius quam semel. ibi

Cafren. de fer. Bart. in l. mancipiorum 6. per
ill. tex. ff. de opt. leg. & in l. cessante. per ill. text.
C. quomodo & quand. jud. & in l. si finita s. Ju-
lianus. col. 4. ff. de damn. infect. Capyz. dec. Nea-
polit. 81. n. 1. Myns. obsero. 71. cent. 1. Corvazzan.
Lucensi. decis. 55. n. 1. Cacher. decis. Pedem. 22.
n. 4. & exclusive Fischer de Elec. cond. 21. n. 109.
etiam in causis summariorum. Surd. consil. 97. n. 19.
Menoch. consil. 100. n. 271. & quidem multo magis,
quam in ordinariis. Jal. ad d. l. fin. n. 11. de-
dilat. per clem. saepè 2. de V. S. adeo ut si intra
terminum nihil probatum sit, is non sit redi-
grandus, Capyz. decis. 82. cum post terminum
nemo debeat audiiri, l. ob commissa 21. C. ad L. Jul.
de adult. Castr. consil. 150. num. 3. vers. præterea
major. vol. 1. tum quia quod tempore determina-
tum, non debet ulterius porrigi, arg. l. Impera-
tor. 8. ff. de postuland. tum quia lapsus termino
parti adversa ex eo jus quesumum esse dicitur, cap.
de causis 4. de off. deleg. Bart. in l. 4. ff. de damn.
infect. Decius in c. personas. de appell. Cravetta.
consil. 167. n. 2. Vult. 3. Consil. Marp. 29. n. 73. vid.
supra verbo tempus *axiomaz.*

IV.

Terminus contractus non est prætergredi-
dus, l. 24. depos. neque modus, l. 1. §. 26. ff. eod.

V.

Non est audiendus, qui terminum non vult
servare, l. scire 15. §. consequens 4. ff. de Excusat.
tut. Panorm. in c. cum nobis de Elec.

VI.

Terminus non currit, ubi disputatur super eo,
quod adhuc est expedientum, l. si cum ipse 30.
ff. de excusat. tut. l. intra uile 39. ff. de minor.
Natta consil. 172. n. 16. vol. 1. Vult. 3. Consil. Marp. 29.
num. 13.

VII.

Terminis suis sit quisque contentus, cap. si quis
Episcopus 7. q. 1. cap. Eccliesias 13. q. 1.

IX.

Terminus si quis sponte recipiat etiam sine
causa, ampliori tempore renunciare videtur, cap.
quod. 15. extr. de sentent. & re jud.

X.

Terminus reo ad comparendum assignatus,
assignatur etiam tacite actori, cap. 1. de dol. §
contum. in 6.

CAP. XII.
Territorium.

Axioma I.

Extra territorium suum nemo est distrahe-
dus. Itaque nemo extra districtum suum ad con-
ferendas annonas pro exercitu, vel ad operan-
dum instruendum mansiones militum tena-
tur, &c. Perez. C. de annon. & tribut. num. 26.
seq.

II.

Quicquid est intra fines territorii universitatis,
præsumitur pleno jure esse ejus, cuius est terri-
torium, Isern. ad cap. 1. §. fin. verb. quidam.
col. 1. vers. ea vero de contr. inter mascul. & fem.
Socin. 166. col. 2. vers. etiam conclusio. Jon. Kop.
pen.